

Український слід у Берліні

Олена Новікова

В основних програмах Берлінського фестивалю цього року окремої української стрічки представлено не було. Але Україна разом із Польщею виступила в копродукції російського фільму «Під електричними хмарами». Те, що відомий російський режисер Олексій Герман-молодший запросив до співпраці їх, а не західні країни, свідчить про повагу до творчого потенціалу та дружнє ставлення до цих незалежних держав. Від України у творчий колектив увійшов талановитий український оператор Сергій Михальчук, відомий за стрічками «Мамай» і «Поводир» Олеся Саніна, «Мій брат Франкенштейн» і «Коханець» Валерія Тодоровського. Проект режисера О. Германа-мол. виник ще у 2008 році. Його підтримало Державне агентство України з питань кіно (за свідченням деяких працівників, у 2010 році було виділено 1 млн доларів). Продюсерами від України виступили Єгор Олесов, Сергій Антонов, від Польщі – режисер Кшиштоф Зануссі. Зйомки почалися 2012 року і відбувалися в Одесі, Харкові, Дніпропетровську. У фільмі знялися відомі російські актори і творча молодь з трьох країн. Кінооператори Сергій Михальчук і Євген Прівін отримали «Срібного ведмедя» за високі художні досягнення.

У фільмі розповідається про Росію 2017 року – через 100 років після російської революції. Що сталося з країною, чим вона живе? Режисер підкреслює, що це не футурологічна утопія, а спроба випередити час і оглянутися назад. Глядач бачить країну депресивну, на порозі великої війни. Фільм побудований з 7 новел, в кожній самостійний сюжет і різні герої, а пов'язані вони із ситуацією побудови висотного будинку і спробами фактично рейдерського захоплення землі під неї. Брат і сестра після смерті батька повертаються з-за кордону, де навчалися, щоб отримати спадщину. Зупиняються в його недобудованому будинку оригінальної конструкції. Подейкують, що архітектор, не спроможний завершити свій творчий задум після смерті багатія, намагався навіть вкоротити собі віку. Мають отримати спадщину і повернутися за кордон. Рідний дядько нащадків намовляє їх продати будинок, бо з цього має власний інтерес. Насідає інвестор з іноземною дружиною. Слідчий погрожує викрити кримінальні дії померлого, внаслідок чого брат із сестрою втрачать майже усю спадщину, проте, якщо його попросять, то він може і допомогти, звісно, не задарма... Усюди стирчать корпуси недобудованих конструкцій. Нагадують про тоталітарний радянський час гігантські скульптури. Починаються холоди, падає перший сніг. Над людьми низьке похмуре сіре небо і, як влучно каже один з персонажів, «наелектризованні облака». Тільки ввечері де-не-де фіолетове небо із яскравими ліхтарями на стовпах

і рекламою створює якийсь футуристичний пейзаж... На березі моря, неподалік від будинку померлого батька, височіє пам'ятник Леніну з простягнутою в нікуди рукою, на плечі якого примостилася на мить дочка померлого. Поруч гігантська голова людини й кінь з металевих палок на коліщатах... На холоді неквапливо перегукується із сестрою брат. Серед покинутих будівель бродить гастарбайтер, який втратив роботу і ні слова не знає російською. Мерзне. Надібав на конаючу на березі поранену жінку, тримає її руку, ще теплу, і приймає її останній подих. Вбиває зlodія, винного у її смерті... В іншому районі в цей час бандюки викрадають дівчинку-підлітка, щоб отримати викуп... На її порятунок кидається відчайдушна молода жінка-наркоманка... Якогось хлопця пригортає до себе дорослий, дарує якусь статуетку... Він же біженець з України, там же стався вибух (!). У музеї рейдери забирають частину його території – заповідний луг. Але серед цього усього моторошного світу живуть і працюють порядні люди, до яких державі немає діла. Наприклад, інтелектуал-поліглот, музейний працівник-екскурсовод, який позичає копійки у колег, щоб придбати собі лептон і друкувати кандидатську. Є молодь, яка запитує себе: хто я, де моє місце? Є брат і сестра, які залишаються на своїй землі. Усі ці «зайві» люди нагадують: ми є, ми тут живемо і захищаємо свій світ і свої ідеали як можемо. Вони і є надією Росії, каже режисер О. Герман-мол. Героєм фільму є і природа, яка передає стан і почуття людей і яку в імпресіоністичній манері талановито і досконало малюють оператори фільму.

Це не перший фільм-роздуми про майбутню Росію, показаний на Берлінале. Із своєю футурологічною утопією у 2011 році виступив відомий московський режисер Олександр Зельдович (сценарій разом із В.Сорокіним). Росія 2021 р. в інший час і зовсім інша. Могутня, тоталітарна, конгломерат, що злився із Китаєм. Туди-сюди безперервно ідуть фури з сировиною і товарами по трасі Шанхай–Москва–Париж (справді, нині будується шлях Гуанчжоу–Париж через Росію). Всюди на показчиках китайська мова.

Обидва фільми справили глибоке враження. Фільм О. Германа в березні виходить у прокат, його на кіноринку продали в країні колишньої Югославії. Інтерес до картини є з боку США, Канади, Франції, Великобританії. Під час інтерв'ю Германа запитали, чи не постраждає він від контактів з Україною. Митець відповів: «Усе може бути. Навіть у шпигунстві можуть звинуватити». А в газеті «Московский комсомолец» від 14.02.2015 написав про нагороду фільму: «Это совместная победа России и Украины». В березні 2014 року О. Зельдович підписав листа Спілки кінематографістів Росії до колег в Україні «Мы с вами».